

Remissvar "Rättssäker samhällsvård för barn och unga" (SOU 2026:8)

Individ- och arbetsmarknadsnämnden har fått uppdraget att besvara remissen för Sundsvalls kommuns räkning.

Sammanfattning

Sundsvalls kommun instämmer helt eller delvis i merparten av utredningens förslag. Det vi dock klart motsätter oss och som vi ser kan bli riktigt riskabelt är förslaget om att åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU.

I övrigt väljer vi i vårt remissvar att lyfta fram vissa risker för ökad administration och ökat behov av resurser som vi bedömer att vissa förslag kan medföra genom ökade krav på såväl socialnämnder som Förvaltningsrätterna. Samtidigt vill vi också vara tydliga med att vi ser och uppskattar att flertalet förslag sannolikt kommer att leda till en ökad rättssäkerhet för barn, unga och deras familjer.

Ökad sakkunskap i LVU-processen

Sundsvalls kommun instämmer med utredningens förslag.

Vi är positiva till att tillgången på sakkunskap förbättras, både för socialsekreterare inom socialtjänsten och för domstolarna i ärenden där expertbedömningar behöver göras. Vi uppfattar även att det är bra med förtydligande av vilka intyg som behöver komplettera en ansökan om vård enligt LVU samt att skyldigheten att bistå socialnämnden både förtydligas och skärps.

Åklagares möjlighet att fatta beslut om omedelbart omhändertagande

Sundsvalls kommun motsätter sig förslaget om att åklagare ska ges möjlighet att fatta beslut om omedelbart omhändertagande och håller i stället med utredaren i bedömningen att det inte finns några brister i

dagens ordning som skulle kunna avhjälpas genom att ge åklagare denna befogenhet.

Socialtjänstens tillgänglighet har lyfts och tydliggjorts i den nya socialtjänstlagen och man har all rätt att förvänta sig att behörig beslutsfattare ska kunna nås inom rimlig tid vid akuta behov. Om det framkommer att detta inte fungerar bör man i stället överväga att införa skärpta krav på socialnämnden hur tillgänglighet för akuta beslut ska se ut. Det kan vara så att förutsättningar för detta ser olika ut över landet, men ett absolut krav på närhet behöver i så fall bemötas lokalt och med de lösningar som står till buds just där. Flera kommuner kan t.ex. hjälpas åt med beredskap för att öka sin tillgänglighet.

Förslaget om utökade befogenheter för åklagare riskerar leda till bristande kvalitet i bedömningsunderlaget eftersom åklagare saknar kunskap och utbildning som en socionom har i dessa situationer, åklagaren saknar dessutom tillgång till socialnämndens bakgrundskunskap i ärenden och har inte heller möjlighet att inhämta uppgifter från socialtjänstens journaler som kan behövas vid bedömning av vårdbehov. Vi ställer oss även frågande till hur Åklagarkammaren ska hantera ett placeringsförfarande och vilka resurser som behöver tillskapas för att tillgodose akuta placeringar beslutade av åklagare. Hela denna process riskerar skapa merarbete både för åklagare och socialtjänst och även ökade kostnader för samhället.

Vi uppfattar även att förslaget går tvärt emot intentionen med ökad sakkunskap samt att det inte heller leder till ökad rättssäkerhet för barn och unga vid beslut om tvångsvård.

Tidsfrister vid beslut om omedelbart omhändertagande och verkställighet av omhändertagande för vård

Sundsvalls kommun instämmer med utredningens förslag.

Vi ställer oss positiva till att ordalydelsen ändras till “utan onödigt dröjsmål” i stället för “snarast” och möjligheten att kunna avvakta med att underställa ett beslut ifall det skulle behövas.

Möjligheten till förlängd tidsfrist för verkställighet av beslut om vård enligt LVU uppfattas även det som positivt. Samtidigt väcker det frågor om hur detta ska kunna bedömas och föras i argumentation samt hur en kraftigt försenad verkställighet ska hanteras. Ett år är lång tid och mycket kan ändras för det enskilda barnet och för dess familj. Man kanske bör överväga att införa någon form av ytterligare bedömning i ärenden där vård inte kunnat verkställas inom en viss tid och ställa krav på verkställighetsprövning när ett beslut verkställs senare än inom t.ex sex månader. Vårdbehov och familjesituation kan behöva bedömas ånyo om verkställighet dröjt allt för länge.

Förutsättningar för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

Sundsvalls kommun instämmer delvis i utredningens förslag.

Vi uppfattar att det är bra med ett förtydligande vad som ska bedömas vid vårdens övervägande, även om det för oss inte tycks innehålla några direkta nyheter. Det som är positivt är just tydligheten och det faktum att man anger att flera faktorer spelar in i beslut om vård enligt LVU och behöver bedömas i olika steg.

Däremot ställer vi oss mer skeptiska till förslaget om att omprövning av vård enligt 3 § LVU ska underställas Förvaltningsrätten vad 6:e månad. Det som är positivt är att den unge får tillgång till juridiskt stöd och därigenom även kan få hjälp att förstå proceduren och vilka krav som ställs för vårdens upphörande. Det kan vara extra bra med en utomstående person i dessa lägen eftersom den unge kan ha svårt att ta till sig socialtjänstens beskrivning av situationen. Men det finns samtidigt en uppenbar risk för ökad administrativ börda, både för socialtjänsten men framför allt för Förvaltningsrätterna.

Här skulle vi vilja föreslå att man ser över möjligheten att i stället införa ett krav på underställan till Förvaltningsrätten var 6:e månad efter att vården pågått **ett år** i stället för redan efter de första sex månaderna. Det kräver ganska mycket både av vårdgivare och ungdom för att vårdbehovet väsentligt ska ha förändrats redan efter sex månader. Detta tidsperspektiv är i de flesta fall en orimlig målsättning och kan även verka nedslående för den unge om hen luras att tro att om ett halvår kommer jag vara klar. En tydligare

struktur och delat ansvar med Förvaltningsrätt gällande vårdens fortsättning ses annars som ett bra förslag och som hjälper till att säkerställa att tvångsvård inte pågår längre än nödvändigt.

Vårdplan samt utsedd socialsekreterare för vårdnadshavare

Sundsvalls kommun instämmer delvis i utredningens förslag men ser flera farhågor med förslaget.

Ett förtydligande om vårdplanens innehåll och kravet på att planen för vårdens upphörande är tydlig redan i vårdens initiala fas uppfattar vi som positivt. Just detta kan idag bli diffust och svårt att till fullo greppa för alla involverade - barn, vårdnadshavare och i vissa fall även socialsekreterare. I synnerhet när den som ska följa vårdens utveckling inte är samma person som utrett och bedömt vårdbehovet.

Att vårdnadshavarna skulle få en egen socialsekreterare för kontakter under pågående vård kan också vara en avlastande insats för barnhandläggaren som därmed kan fokusera på barnet och lägga mer av sin tid på dessa kontakter vilket leder till ökat barnfokus. Samtidigt finns det en påtaglig risk för att det blir väldigt många personer från socialtjänsten inblandade i varje ärende – en handläggare för vårdnadshavare, en för barnet och en för familjehemmet. Detta kommer att kräva resurser vilket inte går att tillskapa i alla kommuner. Dessutom ökar risken för stuprörstänk och därmed ställs ökade krav på samverkan för att motverka detta. Vi vill också påpeka att det finns en risk för att vårdnadshavarens handläggare kan få en roll som talesperson för vårdnadshavaren och detta är inte önskvärt.

Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och vårdens upphörande

Sundsvalls kommun instämmer i utredningens förslag

Vi uppfattar förslaget i stort som positivt och instämmer i intentionen att det är barnets behov som ska vara vägledande. Vi hoppas att detta kommer att bidra till en mer jämlik handläggning. Vi ser också att förbättrade möjligheter att inhämta uppgifter från myndigheter,

anställda och yrkesverksamma kommer att leda till mer välgrundade bedömningar gällande barnets utveckling och behov.

Att syskon och andra närstående ska kunna överklaga beslut om begränsning av umgänge kommer sannolikt att medföra mer administration och kräva mer resurser av nämnden, men även för Förvaltningsrätterna. Det finns även en del funderingar från vår sida hur man hade tänkt sig hantera sekretessfrågan runt barnet och kanske även vårdnadshavare om beslutet ska delges närstående som då även har rätt att överklaga detsamma. Samtidigt uppfattar vi att den sortens umgämbegränsning är mycket sällsynt förekommande.

Sundsvalls kommun instämmer med utredningens bedömning att obligatoriska drogtestar inte är vare sig behövliga eller önskvärda. Vi tycker också att det är bra med ett förtydligande gällande hur anvisning för genomförande av drogtest ska ske och vem som är ansvarig, både administrativt och kostnadsmässigt. Däremot uppfattar vi att beskrivningen av en förälders skyldighet att lämna drogtest blir motsägelsefull eftersom det saknas medel att genomdriva ett beslut från nämnden.

Uppföljning av ett barns situation

Sundsvalls kommun ställer sig tveksam till utredningens förslag om att förlänga uppföljningstiden efter avslutad placering.

Våra farhågor är att det kan bli otydligt vad som ska följas upp om insatsen ska pågå så länge som ett år. En så pass lång insats kräver att det finns en strukturerad plan annars riskerar man att fokus förändras och att det kan vara svårt att få berörda familjer att engagera sig i uppföljningsträffar. Vi gör samma bedömning som utredningen, dvs att 1 år kan vara en rimlig tid om det finns skäl för det och att det då ska ange en maxtid. Efter sex månader bör socialnämnden göra en bedömning om uppföljning fortsatt behövs och beroende av den bedömningen besluta antingen att avsluta eller förlänga uppföljningstiden.

Vi gör också samma bedömning som utredningen att uppföljning inte ska behövas vid vårdnadsöverflytt samt att fortsatt sex månaders uppföljning ska vara aktuellt vid uppföljning enligt SoL.

Vi ställer oss även positiva till förslaget att uppföljning ska kunna beslutas om en omfattande öppenvårdsinsats avslutas i förtid. Vi vill dock påtala att det inför ett eventuellt sådant införande kan behövas någon form av vägledning i fråga om vad som kan anses vara en *omfattande insats* i syfte att skapa ett någorlunda likvärdigt underlag nationellt och motverka allt för stora skillnader mellan olika kommuner.

Vi ställer oss också bakom förtydligandet gällande ansvarsfördelningen mellan kommuner vid uppföljning.

Övriga frågor

Ökat skydd för syskon

Sundsvalls kommun instämmer i utredningens förslag.

Förslaget upplevs dock inte som nytt, då det redan idag i de allra flesta fall görs en bedömning även gällande syskons situationer och eventuella skyddsbehov vid inkommen anmälan. Samtidigt uppfattas det som positivt att det görs ett förtydligande om denna skyldighet vilket säkerställer en mer likvärdig hantering av dessa ärenden över landet. I synnerhet gäller detta vid anmälningar om oro för hedersrelaterat våld och förtryck.